

Чумак Оксана. Економічна діяльність підприємств: сутність, концептуальна парадигма, регулювання. *Економічний дискурс*. 2019. Випуск 2. С. 104-112.  
DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2019-2-10>

УДК 330.1:334.7  
JEL Classification D01; D21

**Чумак Оксана**

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування  
ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»  
м. Київ, Україна  
E-mail: [chumak\\_ov@i.ua](mailto:chumak_ov@i.ua)

## ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ, КОНЦЕПТУАЛЬНА ПАРАДИГМА, РЕГУЛЮВАННЯ

### Анотація

**Вступ.** Економіку світу «рухають» корпорації, підприємства усіх форм власності та підприємці, основою функціонування яких є економічна діяльність, що перетворює ресурси й процеси на очікуваний усіма результат – прибуток та задоволення суспільних потреб. В Україні нормативна база, наукові та фахові джерела по-різному трактують й визначають зміст економічної діяльності, здебільшого, вживаючи термін господарська діяльність, що зумовлює дискусійність економіко-правового підґрунтя за низкою господарських операцій. Отже, потребують розв'язку питання уточнення термінології щодо економічної діяльності та уточнення меж регулювання економічної діяльності підприємств різної суспільної значимості.

**Методи.** У дослідженні використовувалися методи аналізу, синтезу, конкретизації, які дали змогу виявити змістові складові та історичні етапи щодо розуміння економіки та економічної діяльності; методи абстракції, логічного узагальнення та порівняння – для порівняння понять економічна та господарська діяльність, зіставлення зарубіжного й вітчизняного досвіду у баченні досліджуваного поняття; метод узагальнення та абстрактно-логічний – для формування узагальнень й висновків дослідження.

**Результати.** На основі аналізу літературних джерел та нормативних актів у роботі досліджено змістовне розуміння поняття економічна діяльність, розкрито його значення з економічної, соціологічної, філософської та правової точок зору. У статті подано концептуальний підхід до тлумачення дефініції економічна діяльність на макrorівні.

**Перспективи.** Подальші дослідження в даному напрямку повинні стосуватися наукового обґрунтування управління економічною діяльністю підприємств.

**Ключові слова:** державне підприємство, економічна діяльність, управління, господарська діяльність, регулювання.

### Вступ.

На сьогодні економічна діяльність здійснюється на фоні все більшого застосування вектору неолібералізму, коли світ отримав четверту промислову революцію, цифрову економіку, суттєві зміни географії виробництва та широкі глобалізаційні процеси. За умов необмеженого корпоративного управління та періодичних фінансових струсів, останніми десятиліттям значно змінились правила і норми від регіонального до міжнародного рівня, що дало змогу капіталу (матеріальному, нематеріальному, довгостроковому, короткостроковому, промислового, фінансовому) уникнути регуляторного державного нагляду, розширитись на нові сфери отримання прибутку та обмежити вплив політиків на бізнес.

Цифровий світ створює умовні кордони для інформаційних потоків, залишаючи позаду світ неконтрольованих монополій, політичної корупції та маніпулятивних фінансових інновацій. Проте,

економіку світу «рухають» корпорації, підприємства усіх форм власності та підприємці, основою функціонування яких є економічна діяльність, яка перетворює ресурси й процеси на очікуваний усіма результат – прибуток та задоволення суспільних потреб.

В Україні нормативна база, наукові та фахові джерела по-різному трактують й визначають зміст економічної діяльності, здебільшого, вживаючи термін господарська діяльність, що зумовлює дискусійність економіко-правового підґрунтя за низкою господарських операцій. Зокрема, проблемним є розуміння понять «економічної діяльності», «неекономічної діяльності» «послуг-товарів», «послуг, як суспільно значимих запитів», що породжує нові дискусії та непорозуміння у економічному та правовому полі. Таким чином, потребують дослідження питання уточнення термінології щодо економічної діяльності та уточнення меж регулювання економічної діяльності підприємств різної суспільної значимості.

#### **Аналіз останніх досліджень та публікацій.**

Наукові напрацювання щодо термінологічного змісту поняття економічна діяльність за різними контекстами (правовим, доктринальним, соціальним), через вивчення інших економічних явищ, висвітлено у працях таких вчених: Д. Авинаш, В. Хацопулос, О.В. Бринцева, І.В. Єршова, В.В. Кадали, В.В. Лаптева, Л.О. Матвійчука та багатьох інших вчених, а також у низці вітчизняних й зарубіжних нормативно-правових актів. Питання державного регулювання економічної діяльності досліджували безліч зарубіжних та вітчизняних економістів: від Дж. Кейнса до П. Самуельсона, К. Макконнелла та Дж. Сороса.

Проте, аналіз розглянутих концепцій дозволив зробити висновок, що актуалізованим залишається визначення економіко-правового підґрунтя побудови моделі державного регулювання економічної діяльності та його меж відповідно до сучасних умов розвитку: цифрової економіки, глобалізації, зміні структури ресурсів країн, політичній та корупційній складовим, досягнення оптимізації функціонування державного та недержавного сектору. Отже, головним, при цьому, залишається розуміння поняття економічна діяльність, яка визначає процеси та є тим об'єктом, на який впливає будь-яке регулювання.

#### **Мета.**

Метою статті є обґрунтування концептуальної парадигми та економічного змісту поняття економічна діяльність й узагальнення уявлення про державне регулювання економічної діяльності.

#### **Методологія дослідження.**

У дослідженні використовувалися методи аналізу, синтезу, конкретизації, які дали змогу виявити змістові складові та історичні етапи щодо розуміння економіки та економічної діяльності; методи абстракції, логічного узагальнення та порівняння – для зіставлення змісту понять економічна та господарська діяльність, порівняння зарубіжного й вітчизняного досвіду у баченні досліджуваного поняття; метод узагальнення та абстрактно-логічний – для формування узагальнень й висновків дослідження.

#### **Результати.**

Термін економічна діяльність (англ. *economic activity*) концептуально за загальною логікою, як і будь-який термін, повинен мати однакове значення незалежно від контексту, в якому він використовується чи форми власності, до якої відноситься. Тож, існуючі розбіжності тлумачення доцільно усунути через необхідність дотримання принципу узгодженості використання термінів у економічному науковому середовищі та нормативних актах.

Економічна діяльність розглядалась ще у працях А. Маршала – з точки зору політичної економіки [1] та Е. Хувера [2] й П. Кругмана (лауреат Нобелівської премії у 2008 р.) – з точки зору місця розташування (географії) суб'єкта підприємництва. Сьогодні ж цифрові технології

перетворили спосіб спілкування, навчання, роботи та змінюють географію економічної діяльності через вплив на корпоративну стратегію, інвестиційну поведінку і торговельні потоки [3, с. 69].

Міжнародна стандартна промислова класифікація всіх видів економічної діяльності (The International Standard Industrial Classification – ISIC) призначена для опису інституційних одиниць за їхньою основною класифікаційною ознакою – видом економічної діяльності та є міжнародною еталонною класифікацією виробничої діяльності. В основі міжнародної стандартної класифікації усіх видів економічної діяльності лежить одна з трьох ознак: призначення продукції, яка виробляється; єдність технології виробництва; однорідність сировини, що використовується. ISIC не проводить розмежування відповідно до виду власності виробничої одиниці, типу правової організації або режиму роботи, оскільки такі критерії не стосуються характеристик самої діяльності. Одиниці, які беруть участь в одній і тій же економічній діяльності, класифікуються в одній категорії, незалежно від того, чи є вони некорпоративними підприємствами, частиною об'єднаних підприємств або державних одиниць, контролюються іноземними підприємствами або мають материнське підприємство, яке складається з більш, ніж одного підприємства, при визначенні сектора [4].

Усе більша кількість країн адаптували класифікації своєї національної діяльності або можуть надати статистичні ряди відповідно до ISIC. Організація об'єднаних націй з промислового розвитку (UNIDO), Міжнародна організація праці (ILO), Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (FAO), Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (UNESCO) та інші міжнародні організації використовують ISIC при публікації та аналізі статистичних даних.

Економічну діяльність характеризують витрати на виробництво, процес виробництва та випуск продукції. Університетом управління у Торонто пропонується до вжитку таке визначення: економічна діяльність – це процес, завдяки якому запас ресурсів чи запас капіталу створюють потік виробництва товарів і послуг, який люди використовують для часткового задоволення своїх необмежених потреб. Глосарій OECD [5] за дефініцією «економічна діяльність» надає гіперпосилання на сторінку дефініції «діяльність», яку визначають як процес або комбінацію дій, результатом яких є певний набір товарів.

Здійснення певної економічної діяльності виходить за рамки понять «товари» (з їх позитивною або від'ємною ринковою цінністю), «управління персоналом» та «послуги» (пропонуються за винагороду). Також економічна діяльність або діяльність із пропонування товарів та послуг на ринку характеризує «зобов'язання», завдяки чому діють правила конкуренції [6].

У ст. 2. Закону Польщі «Про вільну економічну діяльність» [7], економічна діяльність визначається як прибуткова діяльність, пов'язана з виробництвом, будівництвом, торгівлею, наданням послуг та розвідкою, виявленням та видобутком корисних копалин у родовищах, а також професійна діяльність, яка ведеться організовано та безперервно. А у п. 5 ст. 5 цього Закону [7] регульована діяльність трактується як економічна діяльність, що проводиться на конкретних умовах, визначених законом.

У різних звітах ООН та OECD поняття економічна діяльність уживається більше вже у контексті її видів, ніж розуміння як процесу виготовлення (створення) товарів [8]. С.С. Вабіщевич економічну діяльність у загальному вигляді розглядає як діяльність вартісного характеру, спрямовану на створення матеріальних та нематеріальних благ [9].

Відмінність між економічною та неекономічною діяльністю має юридичні і технічні наслідки, які породжуються динамічним технологічним прогресом та регулюючими експериментами. Однак, що важливо, відмінність переважана політичними та ідеологічними значеннями й непорозуміннями і, навіть, термінологічною плутаниною [6]. Для застосування правил конкуренції характер участі суб'єкта господарювання абсолютно не має значення, проте значимою є власне діяльність, яка проводиться [6].

Європейське право залежно від ситуації дотримується ідеї, що той самий суб'єкт господарювання може кваліфікуватися як підприємство, яке займається деякими видами своєї діяльності та як державний уповноважений для інших (за умов навіть гіпотетичної конкуренції). За

узагальненими висновками рішень суду (Європейського союзу) у галузі конкурентного права, така діяльність повинна відповідати двом вимогам, щоб визнатись економічною. По-перше, вона повинна складатися з «пропонування товарів та послуг на даному ринку», по-друге, суб'єкт господарювання, який пропонує товари та послуги, повинен нести фінансові ризики діяльності [10], яка «може, як правило, здійснюватись приватним підприємством з огляду на прибуток» [11]. Ця остання умова тлумачиться надзвичайно широко, адже критерій, який застосовується, полягає в тому, що зазначена діяльність «не завжди була і не обов'язково» здійснювана поза ринком.

Крім того, рішенням суду виведено теорію «відокремленості» в галузі конкурентного права, згідно з якою: «оскільки положення Договору про конкуренцію застосовуються до діяльності суб'єкта господарювання, який може бути відокремлений від діяльності, що він здійснює як державне повноваження, різна діяльність суб'єкта господарювання повинна розглядатись індивідуально, і трактування деяких з видів діяльності як повноважень державного органу не означає, що слід зробити висновок, що інші види діяльності не є економічними» [12].

У вітчизняних літературних джерелах поняття економічна діяльність зустрічається доволі рідко, здебільшого, використовують поняття господарська діяльність. При перекладі з англійської мови дефініції «economic activity» вживають поняття економічна діяльність або господарська діяльність. Для статистичних вимірів в Україні під основним видом економічної діяльності суб'єкта підприємства сьогодні розуміють такий, на який припадає найбільший внесок у валову додану вартість. При цьому, основний вид економічної діяльності необов'язково має частку 50 або більше відсотків у валовій доданій вартості.

На практиці, через складність розрахунку на рівні підприємства показника валової доданої вартості за видами економічної діяльності, для визначення основного виду економічної діяльності застосовують показники: обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг); середня кількість працівників; витрати на оплату праці за кожним видом економічної діяльності.

На сьогодні поняття економічна діяльність у правовому полі України зустрічається в КВЕД 2010, який розроблено на основі норм Міжнародної та Європейської класифікації видів економічної діяльності. Економічна діяльність найважливіша форма свідомої та цілеспрямованої трудової діяльності людей, у процесі якої вони, здебільшого, вступають в активні зв'язки з природою та економічні зв'язки й відносини між собою для створення економічних благ у різних сферах суспільного відтворення (безпосередньому виробництві, обміні, розподілі, споживанні), а також формують свою особистість.

Економічна діяльність – процес, тому має мету (створення благ і розвиток особистості), засоби (засоби виробництва) та результат (економічні блага у формі корисних для суспільства товарів і послуг) [13] і здійснюється у сферах матеріального й нематеріального виробництва різними економічними суб'єктами (окремим індивідом, домашніми господарствами, трудовими колективами).

Суміжне поняттю «економічна діяльність» поняття «господарська діяльність» є головним поняттям господарського права (таблиця 1), а отже, як зазначає О.В. Бринцев, основним інструментом всього правового регулювання економіки [14].

Автор [14] зупиняється на розкритті змісту поняття господарської діяльності, котре не містить вимог під виглядом ознак, не містить невідомих та є співмірним за рахунок відсутності зайвих деталізуючих ознак. Таким чином, господарська діяльність – це діяльність котра пов'язана із виробництвом і реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг, а також із забезпеченням їх виробників необхідними ресурсами [16].

У свою чергу Л.О. Матвійчук вважає за доцільне трактувати господарську діяльність як самостійну, суспільно корисну діяльність юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми та форми власності чи фізичних осіб, спрямовану на виготовлення і реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг, що мають цінову визначеність, яка поєднує приватні і публічні інтереси та здійснюється в межах чинного законодавства [17]. З точки зору правового трактування

(табл. 1) мають місце розбіжності, які доволі деталізовано неодноразово охарактеризовані правниками [14; 18].

**Таблиця 1. Термін господарська діяльність у нормативних актах України\***

Нормативний акт	Визначення
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII	будь-яка діяльність, в тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару
Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV (ст. 3)	діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємцями. Господарська діяльність може здійснюватись і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність)
Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI (п.п. 14.1.36.)	діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема, за договорами комісії, доручення та агентськими договорами

\*Джерело: [15].

В.В. Кадала вивчала застосування поняття господарська діяльність для залізничного транспорту та дійшла висновку про такі її особливості: обмежені фінансові можливості держави (у тому числі, неналежне відшкодування перевезення пільгових категорій), здійснення діяльності не завжди з метою отримання прибутку та відсутність підстав для здійснення залізничним транспортом некомерційної господарської діяльності, виконання державою регуляторної функції через встановлення пільгових тарифів [18]. Вчена пропонує характеризувати зміст господарської діяльності на залізничному транспорті через, власне, її мету як комплекс заходів, здійснюваний суб'єктами господарювання, з поставки продукції, робіт та послуг, з визначеною вартістю і ціною, які спрямовані на транспортне обслуговування залізницями народного господарства і населення.

Узагальнюючи вищевикладене, уточнимо характерні риси змістового наповнення економічної діяльності:

- використання ресурсів та капіталу;
- наявність процесів зміни первісного стану ресурсів;
- вартісний і кількісний вимір результатів діяльності;
- задоволення суспільних інтересів та отримання прибутку (не обов'язково);
- створення додаткової вартості;
- результатом є виробництво товарів (робіт, послуг);
- наявність економічних зв'язків з різними учасниками економічних відносин (персонал, державні органи, зарубіжні партнери чи організації, банки тощо);
- наявність правового підґрунтя здійснення діяльності (зобов'язання та відповідальність).

Таким чином, під економічною діяльністю підприємства рекомендовано розуміти діяльність як сукупність процесів, здійснювану при використанні капіталу (фінансуванні) відповідно чинного законодавства й спрямовану на створення додаткової вартості використаних ресурсів шляхом виробництва товарів (продукції, робіт, послуг, видобутку ресурсів) у відповідності до мети підприємства (соціальна, виробнича, технологічна, глобалізаційна тощо) для їх споживання суспільством. Ураховуючи результат аналізу літературних джерел, вважаємо, що прибуток не є основним критерієм здійснення економічної діяльності, оскільки виготовлення суспільно значимих товарів має на меті інші цілі ніж комерційне підприємство, проте його діяльність відповідає сукупності вищезазначених ознак і відповідає поняттю економічної діяльності.

Теорія, пов'язана із формуванням засад державного регулювання, була запроваджена Дж.

Кейнсом, який обґрунтував неспроможність ринкової системи саморегулювання забезпечити процес соціально-економічного зростання, оскільки ринок не сприяє збереженню природних ресурсів, що не відтворюються, не має економічного механізму захисту навколишнього середовища, не стимулює виробництво товарів та послуг колективного використання.

Під економічним управлінням (англ. *economic governance*) розуміють структуру та функціонування правових та соціальних інститутів, які підтримують економічну діяльність та економічні операції шляхом захисту прав власності, виконання контрактів та колективних дій з метою забезпечення фізичної та організаційної інфраструктури [19]. Держава, як суб'єкт господарювання та інституційна структура, впливає на організацію або управління економічною діяльністю шляхом встановлення й забезпечення права власності. Управління відноситься до інституціоналізованих економічних процесів, які організують і координують діяльність серед широкого кола економічних суб'єктів.

Другий спосіб, за допомогою якого інституційна структура держави формує економічне управління, полягає у забезпеченні правової та інституційної структури, яка сприяє географічному визначенню наборів прав власності і, отже, відмінних місць для економічної діяльності [20]. Орієнтація на міру, якою державні суб'єкти можуть розподіляти потік і напрямок важливих ресурсів, полягає в тому, щоб запропонувати досить односторонній аналіз спроможності держави впливати на економічну діяльність і впливати на трансформації управління.

Цікавою є думка американського соціолога Марка Грановеттра, який стверджував, що, повністю розуміючи економічну діяльність, включаючи її інституційні форми, ми повинні вивчити, як ця діяльність вбудована в інші суспільні відносини та інститути. Якщо їх емпіричний зміст ретельно визначений, ці метафори можуть бути дуже корисними для розуміння того, як держава формує економіку на постійній основі, зважаючи на роль права власності [21]. Враховуючи той факт, що захист основних внутрішніх економічних активів держави може бути настільки ж важливим для добробуту країни, як відсутність військових загроз, уряди здебільшого вважають, що іноземні інвестиції у сферу відмінну від оборони стають необхідною противагою приватизації державних компаній та об'єктів інфраструктури [8].

На даний час ще спостерігається превалювання у державних економічних політиках фіскального консерватизму при формуванні середньострокових сценаріїв, що пригнічує економічну діяльність у будь-яких країнах. Вимоги з боку урядів щодо високого податкового навантаження можливо забезпечують економічне зростання до певної міри, незважаючи на корумповані уряди і невизначену політику, проте подальше зростання вимагає набагато кращих державницьких інституцій [19].

Необхідність державного регулювання економічних процесів в Україні на сьогодні залишається актуальним, проте вимагають свого наукового розвитку питання меж, форм, цілей та методів державного регулювання економічної діяльності підприємств, зокрема з державною часткою власності. Зростання обсягів приватизації підприємств державної власності, монополія окремих сегментів ринків, бюджетна капіталізація збиткових державних комерційних підприємств, відсутність належного фінансового контролю та прозорості діяльності таких підприємств зумовлює необхідність перегляду окремих інструментів існуючої моделі державного регулювання економічної діяльності державних підприємств.

Зазначене є причиною необхідності зміни парадигми існуючих державних інституцій за окремими їх напрямками, які визначають здійснення економічної діяльності підприємств та посилення вимог до прозорості діяльності підприємств з державною часткою. Обрана модель державного впливу на економічну діяльність підприємств має захищати конкуренцію, заохочувати корпоративну соціальну відповідальність, передбачати належний контроль дій, перешкоджати агресивному впливу на зміну клімату (у будь-якому прояві).

### Висновки і перспективи.

Підводячи підсумок розгляду дефініції «економічна діяльність» та її змістового наповнення, варто зауважити на недостатності доктринальних міркувань, викладених у нормативно-правовій базі України та літературних джерелах. Вчені у галузі права наполягають на удосконаленні та доведенні до єдиного розуміння й трактування економічної діяльності задля узгодження правових норм за усіма нормативними актами.

Кореляції потребує дефініція поняття «економічна діяльність» із дефініцією поняття «господарська діяльність», оскільки вони, здебільшого, сприймаються як тотожні. На нашу думку, господарська діяльність є складовою економічної, яка значно ширша за змістовим наповненням, хоча за окремими контекстами вони перетинаються, поєднуючись за значенням.

Рекомендовано під економічною діяльністю підприємства розуміти діяльність, як сукупність процесів, здійснювану при використанні капіталу (фінансуванні) відповідно до чинного законодавства й спрямовану на створення додаткової вартості використаних ресурсів шляхом виробництва товарів (продукції, робіт, послуг, видобутку ресурсів) у відповідності до мети підприємства (соціальна, виробнича, технологічна, глобалізаційна тощо) для їх споживання суспільством. При встановленні меж державного регулювання економічної діяльності варто враховувати архітектуру цієї діяльності в системі інших суспільних й міжнародних відносин та інститутів.

Подальші дослідження в даному напрямку варто зосередити на науковому обґрунтуванні управління економічною діяльністю підприємств.

### Список використаних джерел

1. Marshall A. Principles of Economics. London: MacMillan, 1920. 759 p.
2. Hoover E. The Location of Economic Activity. New York: McGraw-Hill, 1948. 336 p.
3. Trade and development report. Power, platforms and the free trade delusion. Report by the secretariat of the United Nations Conference on Trade and Development. 2018. 162 p. URL: [https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2018\\_en.pdf](https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2018_en.pdf). (дата звернення : 25.03.2019).
4. International Standard Industrial Classification of All Economic Activities. Statistical papers. Series M. 2008. №4 / Rev. 4. URL: [https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesM/seriem\\_4rev4e.pdf](https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesM/seriem_4rev4e.pdf). (дата звернення : 25.03.2019).
5. Glossary of Statistical Terms, OECD. 2008. URL: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4338>. (дата звернення : 25.03.2019).
6. Hatzopoulos, Vassilis. The concept of «economic activity» in the EU treaty: from ideological dead-ends to workable judicial concepts. Research Paper in Law. 2011. Vol. 06. 38 p. URL: <http://aei.pitt.edu/id/eprint/39384>. (дата звернення : 25.03.2019).
7. Freedom of Economic Activity. Act of Poland of 2 nd July 2004. Journal of laws no. 173, pos. 1807.
8. World investment report. Special economic zones. United Nations. 2019. URL: [https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019\\_overview\\_en.pdf](https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_overview_en.pdf). (дата звернення : 25.03.2019).
9. Вабищевич С.С., Маньковский И.А. Хозяйственное право. 5-е изд., изм. и доп. Мн.: Молодежное, 2011. 304 с.
10. Рішення суду за судовою справою Case C-244/94. Paris.1995, November 16. Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société PaternelleVie, Union des Assurances de Paris-Vie and Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs (FFSA) v. Ministère de l'Agriculture et de la Pêche за судовою справою ECR I-4013, para 21.
11. Судова справа Case C-364/92, SAT Fluggesellschaft mbH v. European Organization for the Safety of Air Navigation (Eurocontrol). Paris. 1994, January19. ECR.
12. Рішення Суду за судовими справами: T-155/04 SELEX Sistemi Integrati (2006, December 12) ECR II-4797 para 54. Rome та Case C82/01 P Aéroports de Paris v. Commission of the European Communities. 2002, October 24. ECR I-9297, paras 75 seq.
13. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
14. Бринцев О.В. До питання про визначення поняття господарської діяльності. *Вісник господарського*

судочинства. 2013. № 6. С. 63–67.

15. Термін «Господарська діяльність»: Законодавство України. Перелік термінів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/5437> (дата звернення: 18.04.2019).

16. Лаптев В. В. Теоретические проблемы хозяйственного права. Ин-тут гос-ва и права. АН СССР / Под ред. В. В. Лаптева. М.: Наука, 1975. 412 с.

17. Матвійчук Л. О. Концептуальні підходи до визначення сутності поняття «господарська діяльність підприємства». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 12(2). С. 14-18.

18. Кадала В. В. До визначення поняття господарської діяльності на залізничному транспорті. *Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове видання*. 2015. № 4. С. 160–163. URL: [http://pap.in.ua/4\\_2015/49.pdf](http://pap.in.ua/4_2015/49.pdf). (дата звернення : 25.03.2019).

19. Avinash, Dixit. Governance Institutions and Economic Activity. *American Economic Review*. 2009. Vol. 99, issue 1. Pp. 5-24. URL: <http://www.aeaweb.org/articles.php?doi=10.1257/aer.99.1.5>. (дата звернення : 25.03.2019).

20. John L. Campbell, Leon N. Property Rights and the Organization of Economic Activity by the State. *Lindberg American Sociological Review*, 1990. Vol. 55. №5. Pp. 634-647. URL: <http://links.jstor.org/sici?sici=0003-1224%28199010%2955%3A5%3C634%3APRATOO%3E2.0.CO%3B2-V>. (дата звернення : 25.03.2019).

21. Granovetter Mark. Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness. *The American Journal of Sociology*. 1985. Vol. 91. №3. Pp. 481-510. URL: <http://links.jstor.org/sici?sici=0002-9602%28198511%2991%3A3%3C481%3AEAASST%3E2.0.CO%3B2-R>. (дата звернення : 25.03.2019).

Статтю отримано: 30.03.2019 / Рецензування 10.05.2019 / Прийнято до друку: 20.06.2019

**Oksana Chumak**

PhD. (in Economics), Associate Professor, Associate Professor

Department of Finance, Banking and Insurance

PJSC Higher education institution «Interregional Academy of Personnel Management»

Kyiv, Ukraine

E-mail: [chumak\\_ov@i.ua](mailto:chumak_ov@i.ua)

## ECONOMIC ACTIVITIES OF ENTERPRISES: ESSENCE, CONCEPTUAL PARADIGM, REGULATION

### Abstract

**Introduction.** *The economy of world is driven by corporations, enterprises of all forms of ownership and entrepreneurs, the basis of functioning which is economic activity, which transforms resources and processes into expected result – profit and satisfaction of social needs. In Ukraine, the normative base, scientific and professional sources interpret and determine the content of economic activity in most part, using the term economic activity (other interpretation), which determines controversy of economic and legal basis for a number of economic transactions. Thus, development of questions of clarifying terminology of economic activity and clarifying the limits of regulation of economic activity of enterprises of various social significance need to be developed.*

**Methods.** *The research used methods of analysis, synthesis, concretization, which allowed to explore the content components and historical stages of understanding the economy and economic activity; methods of abstraction, logical generalization and comparison – for comparing the concepts of economic and economic (other interpretation) activity, comparison of foreign and domestic experience in the vision of the concept under study; generalization method and abstract methodology – for generating generalizations and conclusions of the study.*

**Results.** *Meaningful understanding the concept of economic activity is investigated on the basis of the analysis of literary sources and normative acts, its significance from the economic, sociological, philosophical and legal point of view is revealed. The article presents a conceptual approach to the understanding of the definition of economic activity at the micro level.*

**Discussion.** *Further research in this area should relate to the scientific substantiation of the management of economic activity of enterprises.*

**Keywords.** *state-owned enterprise, economic activity, management, regulation.*



---

---

References

1. Marshall, A. (1920). Principles of Economics. London: MacMillan.
2. Hoover, E. (1948). The Location of Economic Activity (New York: McGraw-Hill). 336 p.
3. Trade and development report (2018). Power, platforms and the free trade delusion. Report by the secretariat of the United Nations Conference on Trade and Development. URL: [https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2018\\_en.pdf](https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2018_en.pdf)
4. International Standard Industrial Classification of All Economic Activities. (2008). Statistical papers. Series M. 4 *unstats.un.org*. Retrieved from [https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesM/seriesm\\_4rev4e.pdf](https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesM/seriesm_4rev4e.pdf)
5. Glossary of Statistical Terms, OECD. (2008). *stats.oecd.org*. Retrieved from <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4338>.
6. Hatzopoulos, Vassilis. (2011). *The concept of 'economic activity' in the EU treaty: from ideological dead-ends to workable judicial concepts*. Research Paper in Law. 06. *aei.pitt.edu*. Retrieved from <http://aei.pitt.edu/id/eprint/39384>
7. Freedom of Economic Activity. Act of Poland of 2 nd July 2004. Journal of laws, 173, pos. 1807.
8. World investment report. (2019). *Special economic zones*. United Nations. *unctad.org*. Retrieved from [https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019\\_overview\\_en.pdf](https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_overview_en.pdf).
9. Vabyshcheych, S.S., & Mankovskiy, Y.A. (2011). *Khoziaistvennoe pravo* [Economic law]. Mn., Russia: Molodeznoe.
10. *Rishennia sudu za sudovoiu spravoiu* Case C-244/94. (1995). Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société PaternelleVie, Union des Assurances de Paris-Vie and Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs (FFSA) v. Ministère de l'Agriculture et de la Pêche za sudovoiu spravoiu ECR I-4013, para 21. Paris.
11. *Sudova sprava* Case C-364/92, SAT Fluggesellschaft mbH v. (1994). European Organization for the Safety of Air Navigation (Eurocontrol). ECR. Paris.
12. *Rishennia sudu za sudovymy spravamy: T-155/04 SELEX Sistemi Integrati*. (2006). ECR II-4797 para 54. Rome and Case C82/01 P Aéroports de Paris v. Commission of the European Communities. (2002). ECR I-9297, paras 75 seq. Paris.
13. Mochernyi, S.V. (Ed.). (2000). *Ekonomichna entsyklopediia* [Economic Encyclopedia]. 1. Kyiv, Ukraine: Vydavnychiy tsentr «Akademiiia»
14. Bryntsev, O.V. (2013). Do pytannia pro vyznachennia poniattia hospodarskoi diialnosti [On the issue of definition of the concept of economic activity]. *Visnyk hospodarskoho sudochynstva* [Bulletin of economic litigation], 6, 63–67.
15. Termin «Hospodarska diialnist». Zakonodavstvo Ukrainy. Perelik terminiv. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/5437>
16. Laptsev, V.V. (Ed.). (1975). *Teoreticheskiye problemy khozyaystvennogo prava* [Theoretical problems of commercial law]. Moscow, Russia: Nauka.
17. Matviichuk, L.O. (2017). Kontseptualni pidkhody do vyznachennia sutnosti poniattia «hospodarska diialnist pidpriemstva» [Conceptual approaches to the definition of the concept of «economic activity of the enterprise»]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo* [Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy], 12(2), 14–18.
18. Kadala, V.V. (2015). Do vyznachennia poniattia hospodarskoi diialnosti na zaliznychnomu transporti [By definition of concept of economic activity in railway transport]. *Porivnialno-analitychne pravo: elektronne naukove vydannia* [Comparative-analytical law: an electronic scientific publication], 4, 160–163. *pap.in.ua*. Retrieved from [http://pap.in.ua/4\\_2015/49.pdf](http://pap.in.ua/4_2015/49.pdf)
19. Avinash, Dixit. (2009). Governance Institutions and Economic Activity. *American Economic Review*. 99, 1, 5-24. *www.aeaweb.org*. Retrieved from <http://www.aeaweb.org/articles.php?doi=10.1257/aer.99.1.5>
20. John, L. Campbell, Leon, N. (1990). Property Rights and the Organization of Economic Activity by the State. *Lindberg American Sociological Review*. 55, 5, 634-647. *links.jstor.org*. Retrieved from <http://links.jstor.org/sici?sici=0003-1224%28199010%2955%3A5%3C634%3APRATOO%3E2.0.CO%3B2-V>
21. Granovetter, Mark (1985). Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness. *The American Journal of Sociology*, 91, 3, 481-510. *links.jstor.org*. Retrieved from <http://links.jstor.org/sici?sici=0002-9602%28198511%2991%3A3%3C481%3AEAASST%3E2.0.CO%3B2-R>

Received: 03.30.2019 / Review 05.10.2019 / Accepted 06.20.2019

